

JULIUS CAESAR

Tanítási segédlet

Készítette: Dobos Eszter

Kedves Pedagógusok!

Jelen tanítási segédlet a Székesfehérvári Vörösmarty Színház Julius Caesar című előadásához készült, középiskolai korosztály számára, azzal a céllal, hogy segítséget nyújtson az előadás nézés előkészítéséhez és az élmény feldolgozásához. A segédletet úgy állítottam össze, hogy az előkészítő feladatokhoz ne legyen szükséges a shakespeare-i szöveg ismerete, de ne is jelentsen hátrányt. A feladatok során a diákoknak lehetőségük van csapatban dolgozni, reflektálni az előadásban látottakra, kreatívan, alkotáson keresztül jeleníthetik meg értelmezéseiket. Remélem nem csupán a színházi élmény hasznos kiegészítéseként funkcionál majd, hanem jó szórakozásként is!

Dobos Eszter

Tartalomjegyzék

Shakespeare: Julius Caesar	3
Történelem- Julius Caesar halála	3
Irodalomtörténet- Shakespeare és a reneszánsz színjátszás	3
Értelmezések- Rot Sándor: Shakespeare Julius Caesar című tragédiájának erkölcs-filozófiai és politikai aspektusai	4
Feladatok az előadás megtekintése előtt	6
Gyűjtés	6
Szómagyarázat	6
Karakterek összehasonlítása	6
Feladatok az előadás megtekintése után	10
Élménybeszámoló	10
Viszonyháló	10
Állóképek	10
Marcus Antonius naplóbejegyzése	11
Közmegítélés kérdése	12
Politika gyilkosságok	12
Források	13

Shakespeare: Julius Caesar

Történelem- Julius Caesar halála

Miután visszatért Rómába, olyan megtiszteltetésben részesült, melyben korábban egyetlen köztársasági politikus, vagy hadvezér sem: hódításai és győzelmei nyomán 4 diadalmenetet is tarthatott. Ezeken az ünnepségeken imperátori címmel ruházták fel Caesart, miközben babérkoszorút és vörös palástot viselt, akárcsak a régi királyok. Hamarosan pénzt is vertek arcképével – ez szintén példa nélküli volt –, Quirinus templomában pedig szobrot állítottak számára, melyen „győzhetetlen istennek” titulálták őt.

Pályafutásában ekkor már csak egyetlen állomás volt hátra, a királyi korona, ezt azonban éppen a meggyilkolása előtti hónapokban utasította vissza. Miután a tömeg nem szimpatizált a koronázással, elutasította a Marcus Antonius által felajánlott diadémot, és szerényebb reprezentációra törekedett, bár a nép érzékenysége helyett ezzel a szenátust sértette meg. Dictatori tevékenységét joggal nevezhetnénk uralkodásnak is, hiszen Caesar szinte minden jelentős tisztséget magához vett: egyéves uralma alatt stabilizálta a birtokrendszert, földhöz juttatta a veteránokat, pénzt veretett, pazar építkezéseket kezdett Rómában, sőt, Szoszigenész segítségével új naptárat is bevezetett, mely Nyugat-Európában egészen XIII. Gergely pápa 1582-es reformjáig érvényben maradt.

Caesarnak egyetlen politikai hibája volt, de ez az életébe került: nem mérte fel, hogy a nyíltan diktatórikus külsőségek mennyire sértik a köztársasági hagyományok elkötelezett híveit. Nyílt ellenállás sohasem kezdődött uralma ellen, mivel a hatalom megszerzése után igen nagylelkűen bánt ellenségeivel, megbocsátott nekik, sőt, adott esetben még előmenetelüket is támogatta. Titkos összeesküvés azonban mégis szerveződött – éppen fogadott fia, Brutus vezetésével – melynek résztvevői aztán Kr. e. 44 márciusának idusán 23 késszúrással meggyilkolták „a haza atyját.” Caesar uralmának erőszakos vége mégsem forgothatta vissza az idő kerekét; diktatórikus módszereire egyébként korábban Marius és Sulla is példát szolgáltatott, neki azonban ahhoz is elég ereje volt, hogy reformjaival megszüntesse a túl nagyra nőtt respublika vajúdságát. Julius Caesar meggyilkolása így csupán meghosszabbította a polgárháború időszakát, melynek végén Octavianus – azaz Augustus – princípátusa semmivel sem kívánt előnyösebb megoldást.
(forrás: rubicon.hu)

Irodalomtörténet- Shakespeare és a reneszánsz színjátszás

A reneszánsz kultúrtörténeti és stíluskorszak, mely Olaszországban jelent meg először a XIV-XV. században. Az elnevezés a francia renaissance szóból ered, jelentése: újjászületés. Felújítja az antik kultúra hagyományait, világnézete a humanizmus (emberközpontúság). A humanisták nagy része elfordul az egyháztól, így annak szerepe megváltozik. A papok és pápák gazdagságra törekednek, de pártolják a művészeteket és a művészeket. A középkori színjátszás a valláshoz és a vallási alkalmakhoz kapcsolódik, ezeket a darabokat

templomokban, illetve a templomok udvarán adták elő. A világi darabokat vásárokon, többnyire kocsiszínpadon játszották félhivatásos színészek. A XVI. század Angliájában az új szükségleteknek megfelelően nem a vallásos ismeretterjesztés volt a színjátszás fő célja. Hivatásos társulatok jöttek létre, nyilvános színházakat építettek, melyek közül a legnevezetesebb a londoni Globe Színház (1599). A fából készült színházépület felül nyitott volt, s nappal tartották az előadásokat. A színpad hármasszögű beosztása lehetővé tette a színterek gyors váltását, a térbeli és időbeli távolságok áthidalását. Nem voltak díszletek, a jelenetek előtt rövid bevezető utaltak a helyszínre és az időre. A női szerepeket fiatal fiúk játszották. A középkori drámai műfajok igyekeztek mindent megmutatni a nézőknek. Az angol reneszánsz drámában elsősorban a tér és idő kezelése, a hangulati ellentétesség, a hangelemek kevertsége őrződött meg. Az angol drámát mégis az tette naggyá, hogy nem ragaszkodott mereven a szabályokhoz. Tudatosan összefogott, a figyelmet ébren tartó, gyorsan pergő cselekményt és árnyalt jellemrajzot mutat.

(forrás: sulihalo.hu)

Shakespeare a világirodalom egyik legnagyobb klasszikusa, az angol reneszánsz kivételes tehetségű drámaírója. Születési helye: Stratford-upon-Avon. Anyja földbirtokosnő volt, édesapja gazdag polgár (kesztyűkészítő, gabona- és vegyeskereskedő). Shakespeare 18 éves korában, 1582-ben feleségül vette Anne Hathawayt. 1585–86 táján hagyta el családját, és Londonba költözött, itt kapcsolatba került a színházzal. A Globe színház főrezevidényese volt, s időközben (drámaírói sikerei révén) meg is gazdagodott. 1607 után felhagyott a színészi mesterséggel, s egyre több időt töltött Stratfordban. Utolsó éveiben már elzárkózott a világtól, s szülővárosában halt meg.

(forrás: erettsegitetelek.hu)

Értelmezések- Rot Sándor: Shakespeare Julius Caesar című tragédiájának erkölcs-filozófiai és politikai aspektusai

Shakespeare Julius Caesar című tragédiája nem tartozik azok közé a klasszikus művek közé, amelyek közömbös, akadémikus vizsgálódások tárgyául szolgálnak. A nagy Avoni Bárd e műve még napjainkban is vitákat vált ki, és ellentmondásosan értelmezik a kritikusok és a rendezők is. Ez a tragédia olyan időszerű problémáival hozható összefüggésbe, mint az ember állampolgári kötelessége és felelőssége a társadalom fennmaradásáért. (...) Shakespeare nevéhez fűződik a komoly kérdéfelvetés a politikai ideál és a valóság kapcsolatáról, a politikai alapelvek és a magas erkölcsi követelmények összeegyeztetésének jelentőségéről. (...)

A magyar Shakespeare-kutatásban a Julius Caesar meglehetősen sokféle értelmezése mellett sincsenek ellentmondásos, vagy egymást kölcsönösen kizáró értékelések. Az általános ezekben az értékelésekben az, hogy a legnagyobb figyelmet Brutusnak, mint a tragédia főszereplőjének szenteli, és elismeri, hogy a szerző rokonszenve is az ő oldalán áll. De ezen kívül a kutatók gondolatai törvényszerűen Brutus bukásának ténye felé fordulnak, és igyekeznek kideríteni bukásának okait, és az irodalmi hős értékelésébe beleszövődik a történelmi Brutus értékelése is.(...)

Azok közül a legjelentősebb általános politikai problémák közül, amelyek megoldását oly kitaróan kereste a humanista gondolkodás, a Julius Caesar olyanokat érint, mint a társadalom politikai (állami) szervezetének kérdése; a hatalom birtokosa személyiségének

kérdése; az erőszak problémája, amely itt nem a hatalom birtoklásának kérdéseként jelentkezik (amint az a krónikákban található), hanem a tirannus erőszakos megdöntésére való jog kérdéseként; és végül nem kevésbé bonyolult kérdés, a nép részvételének mértéke a társadalom teljes vagy részleges átalakulásának folyamatában. (..)

Shakespeare Caesar-ábrázolása szokatlan a humanista irodalomban. Shakespeare kortársainál és elődeinél általában idealizálőbb. A shakespeare-i tragédiában nem maga a történelmi Caesar a fontos, hanem „Caesar szelleme” (vagy inkább a cezarizmusé), amely a köztársaság romjain mint a szabadság elvesztésének keserű szimbóluma szilárdul meg. Julius Caesar ennek a szimbólumnak a megtestesítője, és ezért következetesen, időnként szinte már túlzottan is groteszk ábrázolás. Shakespeare természetesen elítéli a despotizmust, de a krónikáktól eltérően itt az ellene folytatott időszakos harc szükségességéről beszél, az önkényuralom megelőzéséről. Shakespeare a krónikáktól eltérő, új kritériumokat állít fel a hatalomhoz való jogról. A hatalomra jogot formáló ember felelősségéről beszél, arról, mennyire felel meg a kor követelményeinek és az állam feladatainak, nemcsak mint államférfi, hanem emberi, erkölcsi tulajdonságai alapján is. Shakespeare megtagadja ezt a jogot Caesarjától a hős politikai ambíciói és belső tulajdonságai közötti szakadék miatt. A cezarizmus következetes elvetése jelenik meg azoknak az embereknek az ábrázolásában is, akik „Caesar szellemét” dicsőítik, annak bukása után. A tragédia érdekessége elsősorban az elbukó köztársaság és annak védelmezői, a köztársaságiak sorsával hozható összefüggésbe. A monarchia önkényuralomban való újjáéledésének időszakában írott tragédia pozitív hőisévé Shakespeare nem Caesart, hanem Brutust teszi, akit Caesar ellentétének, a köztársasági eszme megtestesülésének tekint, és két szempontból jellemez: mint politikust és mint filozófust. Brutus alakjában a szabadság eszméjéhez való hűség, az önkényuralom gyűlölete és a politikai program következetes végrehajtója testesül meg, elpusztítva Caesart, és látva, hogy a triumvirátus tagjai nála is rosszabbak, fegyverét „Caesar szellemének” e megtestesülése ellen fordítja. Brutus politikai programja nem választható el erkölcsi filozófiájától. A politikában Brutus erkölcsi kritériuma a köz java. (...)

Brutus kudarcának és bukásának okát általában abban látják, hogy nem tudta megnyerni a néptömegek támogatását. A köztársaságiak vereségének történelmi oka elsősorban abban található, hogy elveszítették a nép támogatását, de figyelembe kell venni azt a körülményt is, hogy Shakespeare Brutusa utolsó órájáig a népből való, hozzá feltétel nélkül hűséges emberekkel volt körülvéve. Ezek Brutus egyszerű harcosai és szolgái. És ez nem véletlen: a nép támogatásától való megfosztás Shakespeare-nél a hős elítélését jelentette volna. A Julius Caesar népi témájának legfőbb ismérve a tisztelet a nép és jogai iránt az állam életében. Shakespeare nem támogatja azt a nézetet, miszerint a népnek nincs helye az állami feladatok megoldásában. Ellenkezőleg, a tragédiában a nagyobb társadalmi aktivitás iránti követelmény fogalmazódik meg. Ennek alapján beszélhetünk Shakespeare igazi demokratizmusáról, sőt köztársaságpártiságáról, szem előtt tartva, hogy Shakespeare korára alkalmazva ez nem ugyanazt jelenti, mint korunkban.

Feladatok az előadás megtekintése előtt

Gyűjtés

Akár tanultatok már Julius Caesart történelemből, akár nem, 4-5 fős csoportokban próbáljatok meg minél több olyan szót, kifejezést, személynevet írni, amikről úgy érzitek, hogy bármilyen módon kapcsolódhat Caesarhoz! Ha csak kevés jut elsőre eszetekbe, akkor se vegyétek segítségül okostelefonotokat, hanem inkább próbáljatok meg asszociálni!

Szómagyarázat

Továbbra is maradjatok a kiscsoportban és közösen alkossatok definíciókat a következő szavakhoz! Próbáljatok meg minél pontosabb magyarázatokat írni, de továbbra se használjatok külső segítséget!

hatalom:

köztársaság:

diktatúra:.....

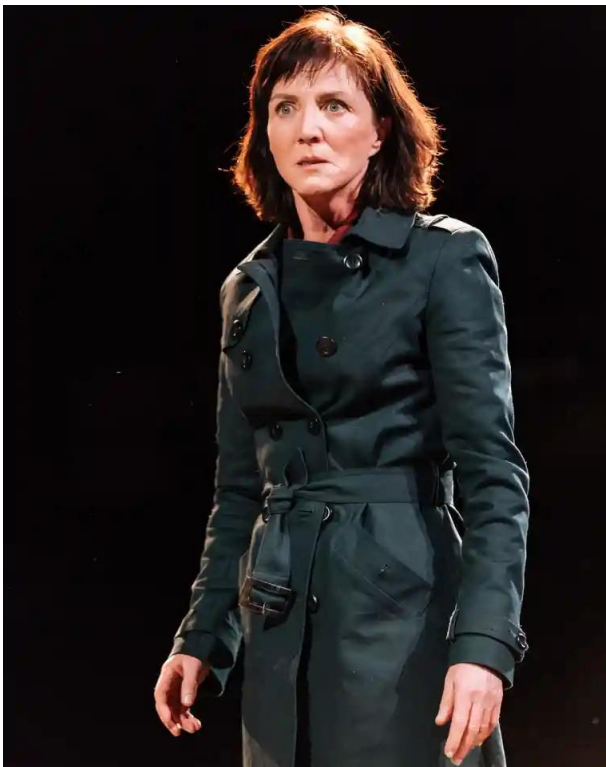
politika:.....

morál:

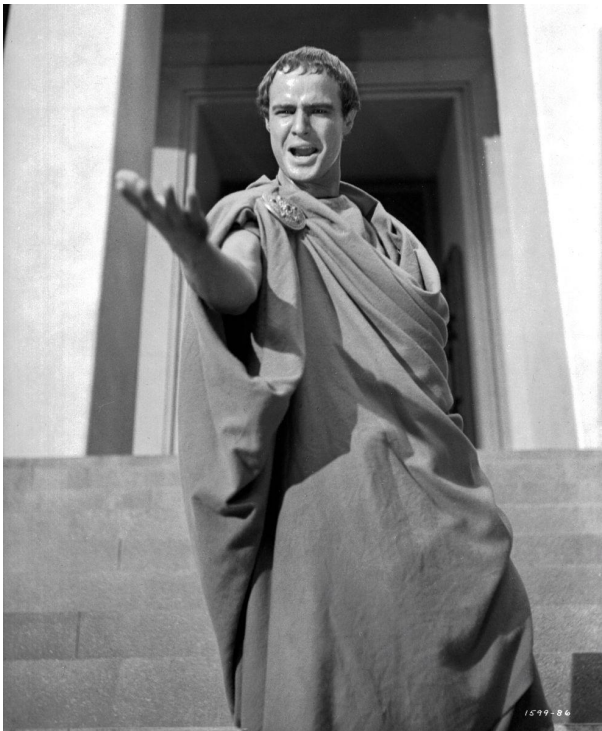
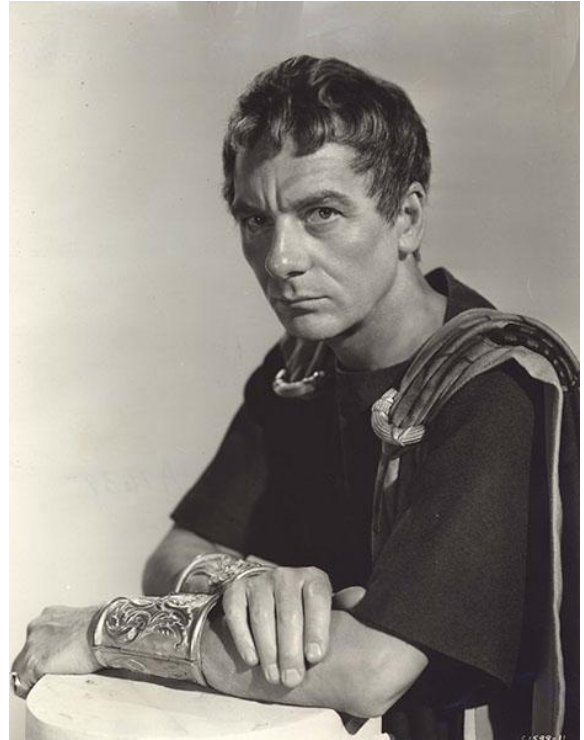
Karakterek összehasonlítása

- A. Az alábbi képeken három Julius Ceasar feldolgozás Marcus Antoniusát, Brutusát és Cassiusát láthatjátok. Kiscsoportokban társítsatok mindegyik karakterhez egy-egy érzelmet, három belső és három külső tulajdonságot! Kössétek össze azokat a képeket, amikről azt gondoljátok, hogy ugyanazokat a karaktereket ábrázolják!

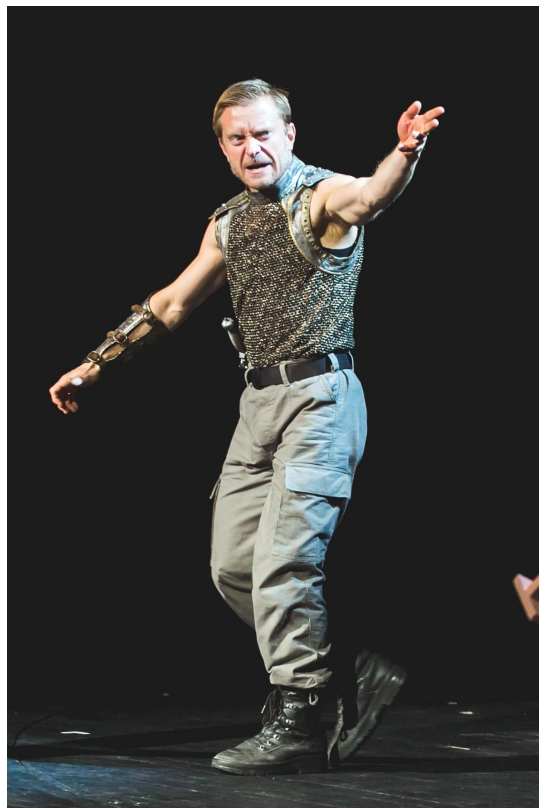
1.

2.

3.

B. Minden csoport válasszon egyet a három feldolgozás közül, jelenítsétek meg a három szereplőt egy állóképben úgy, hogy látszódjon, hogy kinek a legmagasabb és kinek a legalacsonyabb a státusza!

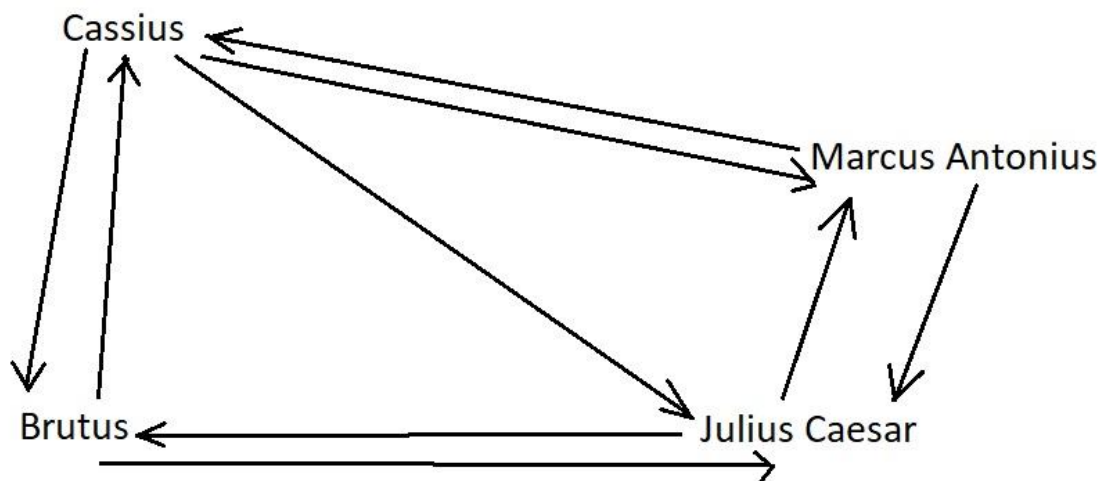
Feladatok az előadás megtekintése után

Élménybeszámoló

Kiscsoportokban osszátok meg egymással, milyen élmény volt számotokra az előadás! Mi az ami a legjobban tetszett és mi az ami legkevésbé? Milyennek találtátok a díszletet és a jelmezeket? Hasonlítottak-e valamire, amit korábban láttatok? Mi volt a legemlékezetesebb része az előadásnak? Volt-e olyan eleme, ami meglepetést okozott számotokra?

Viszonyháló

Az alábbi ábrán a dráma néhány szereplőjét láthatjátok. Írjátok fel a vonalakra, hogy ki milyen viszonyban van egymással és azt, hogy a különböző karaktereknek milyen érzései, véleménye van a másiktól!

Állóképek

Rendeződjete kisebb csoportokba, mindegyik csoport jelenítse meg az előadás következő részeinek egyikét!

Brutus és Cassius beszélgetése azután, hogy Julius Caesar visszautasította a koronát

Brutus és az összeesküvők a gyilkosság előestéjén

Marcus Antonius megkéri az összeesküvőket, hogy elmondhassa Caesar temetési beszédét

Brutus a halála előtt

Az állóképek előadásakor minden szereplő hangosítsa ki, hogy szerinte az adott pillanatban mire gondol az a karakter, amit megjelenít!

Marcus Antonius naplóbejegyzése

A dráma Octavius és Antonius párbeszédével zárul. Antonius (Vörösmarty fordításában) a következőket mondja Brutusról:

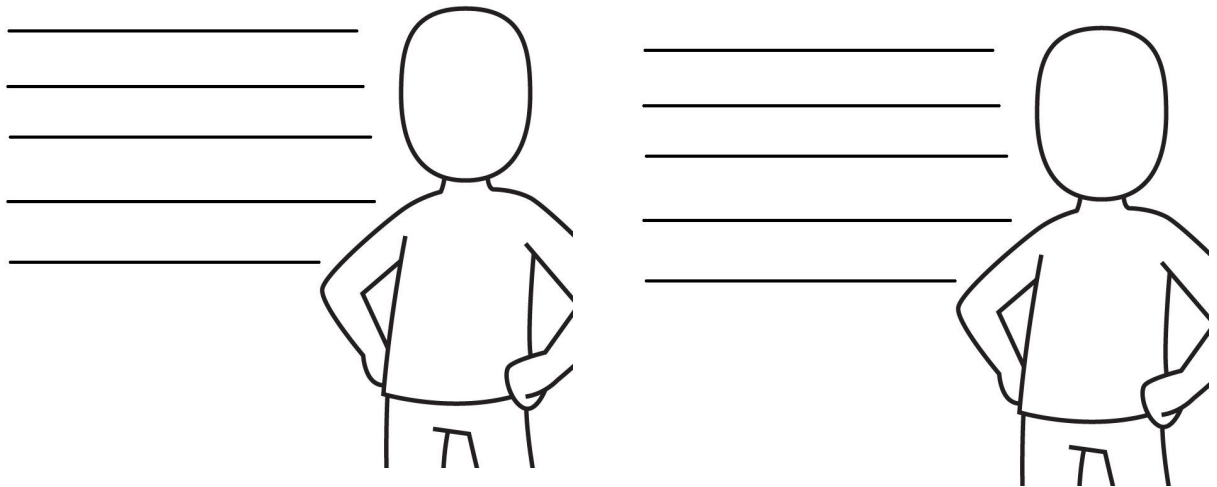
Ez volt a legnemesbik római
Mindnyája közt; a többi lázadók,
A mit tevének, ő kivüle, mind
Kajánságból tevék nagy Caesar ellen.
Ő tiszta szándékból és egyedül
Közjó miatt szövetkezett velök.
Szelid volt élte, s úgy vegyűltenek
Az elemek benne, hogy fölkelhete
A természet s világnak mondhatá:
Ez férfi volt.

Továbbra is kiscsoportokban írjatok egy fiktív naplóbejegyzést, amit Antonius a Brutus halálának napja után írt. Hogyan látja a történeteket? Milyen érzések kavarnak benne? Hogyan érez a győzelemmel kapcsolatban?

Közmegítélés kérdése

A Julius Caesar egyik meghatározó témája a nyilvánosság és a személyesség kérdése. Mit tudunk meg Caesar privát tulajdonságairól? Milyenek látja Caesart egy őt támogató római polgár és milyenek az, aki ellenzi a pozícióját?

Kis csoportokban készítsetek két politikai kampányt az alábbi sablonokon keresztül! Az egyik a Caesart támogatók plakátja legyen, a másik pedig azoké, akik ellenzik a hatalmát!

Politika gyilkosságok

Erős mondattal nyitott a Julius Caesar olvasópróbáján Bagó Bertalan, az előadás rendezője: "A háború nem oké, a halottak egyformák".

Szerintetek mit jelenthet ez a mondat?

Milyen olyan példát tudtok mondani a történelemből vagy fikciós történetekből, ahol politikai gyilkosság történt?

Mi különbözteti meg a politikai gyilkosságot más indíttatású gyilkosságoktól?

Források

https://rubicon.hu/kalendarium/kr-e-100-julius-13-julius-caesar-szuletese?gc_id=14734383555&h_ad_id=547570060264&gclid=CjwKCAjw5P2aBhAIEiwAAAdY7dMrW4f_MeHNwppCurGZ2bEJxxNLWw31SXJBk8MXuqLi4pctrhgnpqRoCZ3cQAvD_BwE

<https://sulihalo.hu/kidolgozott-erettsegi-tetelek-magyar-matekmatematika-angol-tortenelem-tortri-informatika-nemet-biologia-foldrajz-irodalom-kemia-fizika-erettsegi-tetelek-emeltszintu-kozepszintu-szobeli-irasbeli-erettse/kidolgozott-magyar-irodalom-erettsegi-tetelek-emeltszintu-kozepszintu-szobeli-irasbeli-erettsegi-feladatsor-feladatok/4682-shakespeare-es-a-reneszansz-drama-erettsegi-tetelek/>

<https://erettsegitetelek.com/2020/12/shakespeare-az-angol-reneszansz-drama/>

http://real-j.mtak.hu/2076/1/FilologiaiKozlony_1988.pdf